

PO VOLITVAH V TRŽAŠKI MESTNI SVET

Politični nauki iz zadnjih volitev v Trstu

Zakaj so nazadovali slovenski glasovi? - Nujno je potreben Narodni svet

Iz uradnih številkih izhaja, da so tiste politične skupine, ki jih imajo pri nas za izrazito slovenske, pri pravkar izvršenih volitvah v tržaški mestni svet občutno nazadovali.

To velja ravno tako za Neodvisno socialistično zvezo, se pravi za bivšo O. F., kot za tako imenovano Slovensko listo, na kateri sta bili združeni Agnelettova SDZ in Slov. katoliška skupnost.

Neodvisna soc. zveza, ki je pri volitvah l. 1956 dobila 5.569 glasov, jih je zgubila 986, tako da bo v mestnem svetu odslej zastopana le po dr. Deklevi in ne več po dveh sve-tovalcih.

Še občutnejši poraz v odstotkih sta pa doživeli SDZ in tako imenovana Slov. kat. skupnost. Njih lista je padla od 3.791 na 2.833 glasov, se pravi, da je zgubila 958 ali približno eno četrtno volivcev iz leta 1956. Dr. J. Agneletto je prišel v mestni svet le s pomočjo ostankov in malo je manjkalo, da bi sploh ne bil izvoljen.

KAM SO ŠLI GLASOVI?

Obe politični skupini sta zgubili vsaka skoro po 1000 volivcev. Ljudje se sprašujejo, kam so šli ti glasovi, kajti vsakdo ve, da se število tržaških Slovencev medtem ni zmanjšalo, temveč je naraslo.

Mi sodimo, da je največ glasov pobrala tukajšnja komunistična stranka.

Komunisti so l. 1952 dobili pri občinskih volitvah 30.978 glasov. Ko so l. 1956 oblastva razveljavila listo tržaških neodvisnežev, se je ljudi polastilo toliko ogorčenje, da je večina neodvisnežev, med katerimi je bilo zelo mnogo Slovencev, sklenila podpreti v znak protesta skrajno opozicijo, se pravi komuniste.

Številni Slovenci so glasovali tedaj za komuniste že zavoljo tega, ker so si upali brniti proti volji vseh italijanskih nacionalističnih strank svobodno rabo slovenščine na največjem trgu v mestu.

Tako je število komunističnih glasov zraslo l. 1956 na 41.016. Mnogi so mislili, da bodo komunisti pri sedanjih volitvah te volivce spet zgubili, kar se pa ni zgodilo. Njihova lista je to pot dobila 40.304 glasov, se pravi, da še vedno okrog 10 tisoč več kot l. 1952.

KDO JE ZA TO ODGOVOREN?

Med Italijani nosi za okrepitev komunistov krivdo Karol Tolloy, ki je razklal enotne vrste tržaških neodvisnežev ter s tem uničil njihov nekdanji vpliv med prebivalstvom. Ljudje so razočarani ter dajejo svojemu nezadovoljstvu z razmerami v Trstu duška s tem, da glasujejo za najostrejšo protivladno opozicijo komunistov.

Toda kaj ima opraviti, porečejo naši bralci, Tolloy z Zvezo neodvisnih socialistov, z Agnelettovo SDZ in s tako zvano Slov. kat. skupnostjo? Kako to, da so te slovenske politične skupine pri volitvah tako nazadovali? Tudi za navadnega človeka je jasno le to, da so za neuspeh odgovorni voditelji, ker so pač delali politiko, ki ni zadovoljevala njihovih pristašev. Kako naj si sicer razlagamo poraz pri volitvah! Če bi bila njihova politika pravilna in uspešna, bi moralo število volivcev na obeh listah rasti ali se vsaj ohraniti, ne pa tako močno nazadovati.

KJE SO NAPAKE?

Najprej hočemo napisati svoje mnenje o Neodvisni socialistični zvezi.

Največja njena hiba je po našem v tem, da povprečni ljudje ne vedo, kaj pravzaprav predstavlja in hoče. Z ene strani jo javnost ima za slovensko politično organizacijo, z druge pa ona sama noče to biti. O sebi trdi, da je napredna politična skupina, dostopna tudi Italijanom enakih socialnih nazorov. Zato postavlja pri vseh volitvah na svojo listo poleg slovenskih tudi italijanske kandidate.

Kakšni so ti nazori? Po pisanju njenih glasil bi človek sodil, da zastopa zveza v javnosti komunistično ali vsaj strogo marksistično gledanje na svet in življenje.

Istočasno pa hoče biti splošno ljudsko gibanje. In res so v njenih vrstah še iz časov narodnoosvobodilnih protifašističnih bojev

številni Slovenci, ki niso niti komunisti niti marksisti. Med temi je največ bivših edinjašev, v katerih zavesti še vedno prevladuje slovenska narodna misel. Zveza ima tudi pristaše, ki hodijo v cerkev ter se drže verskih izročil svojih prednikov.

POSLEDICA IDEJNIH PROTISLOVIJ

V delovanju Neodvisne socialistične zveze se pojavljajo torej idejna nesoglasja, zastran katerih ji preti nevarnost, da nikakor ne more zadovoljiti vseh svojih pripadnikov.

Marksistično usmerjenega delavca utegne obiti skušnjava, da poišče v obrambi svojih stanovskih pravic in koristi pomoči pri mnogo močnejših komunističnih organizacijah, ki imajo zaslonbo v vsej državi. Neodv. soc. zveza, omejena na Tržaško, si misli, mi že tako ne more mnogo pomagati. In zato se pač zgodi, da ta delavec odda s časom tudi pri volitvah svoj glas komunistom.

Če je zaveden Slovenec, se tolaži z misljo, da so tudi na komunistični listi slovenski kandidati, ki bodo branili naše narodne pravice.

To pot se je pa pripetilo še to, da je glasilo Neodv. soc. zveze ravno sredi volilne borbe začelo brez vsake potrebe napadati umrlega Pija XII., tako da je odbilo razne svoje še krščansko misleče pristaše.

Volilni izid je vsekakor dokazal, da v politiki Neodv. soc. zveze nekaj ni v redu. Kako bo premagala krizo, v katero je zašla, se ve ni naša stvar.

Ali gre za obstanek tržaških Slovencev

Značilno za naše razmere je, da se Agnelettovo glasilo Demokracija nikakor ne veseli neuspeha bivše O. F. V številki z dne 15. oktobra odkrito priznava, da sta v težko krizo zabredli tudi SDZ in tako imenovana Slov. kat. skupnost. In res, izguba ene četrtnine volivcev ni majhna stvar.

Po prepričanju Demokracije je nazadovanje treh slovenskih političnih skupin pri teh volitvah »razkrilo razvoj«, ki ga je treba za vsako ceno ustaviti, ker je od tega odvisen »nadalnji obstanek tržaških Slovencev sploh«.

Italijanski tisk, piše Demokracija, že napoveduje, da »bodo pri prvih prihodnjih volitvah izginili iz občinskega sveta »belci« Slovencev, na naslednjih pa še »rdeči titoveci«.

Trditev, da bi s tem zginili Slovenci s tržaške politične pozornice, je seve hudo pretirana. Zgodilo bi se le, da bi uradno predstavništvo slovenske narodne manjšine prešlo na Vidalijeve komuniste, ki imajo že danes tri Slovence v mestnem svetu.

Ves razvoj gre torej, kot vidimo, le v korist — komunistov.

PODPIRANJE RAZNARODOVALCEV

Da je do tega prišlo, nosijo vrhano mero krivde ravno protikomunisti iz SDZ in tako imenovane Slov. kat. skupnosti, ker so pri zadnjih državnozbornih volitvah pozivali Slovence, naj glasujejo za demokristjanske raznarodovalce našega ljudstva.

Priznavamo sicer, da se je geslo v Trstu glasilo drugače: »Slovenci, podprite demokristične stranke!« Toda katero s tem mislijo, je povedal v Kat. glasu neki »modrijan« iz Trsta, ki je, ne da bi Agneletto ali kdorkoli javno protestiral, vabil tržaške Slovence, naj glasujejo za demokristjanske protislovenske kandidate! In to so gospodje storili, ne da bi za svoj narod pri tem dosegli niti toliko, kolikor je črnega pod nohtom! Najboljši dokaz je protislovenski nastopni govor tudi s slovenskimi glasovi izvoljenega poslanca Bologne v rimskem parlamentu.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

MAO IN AMERIKA

Ves miroljubni svet se je radostil, ko je slišal, da je Mao Ce Tung ustavil za teden dni obstreljevanje otoka Kemoja ter dovolil prebivalstvu, da se medtem oskrbi z vsem potrebnim. Še večje je bilo zadoščenje, kadar je Mao premirje podaljšal še za dva tedna.

Vsi so pričakovali, da se bo v tem času spor začel poravnati s pogajanjem, ki so tekla in še tečejo v Varšavi med predstavniki Kitajske in Amerike.

Tedaj je pa Mao naenkrat prekinil premirje ter začel iznova težko obstreljevati Kemoj, češ da je ameriško vojno brodovje spremljalo konvoj ali sprevod ladij Čang Kaj Šeka na otok, česar bi Amerikanci med premirjem ne smeli storiti.

V Washingtonu so odgovorili, da je Maova trditev izmišljotina, a da bodo Amerikanci odslej res šteli nacionalistične ladje s svojo vojno mornarico. Večina mednarodne javnosti je mnenja, da govore resnico Amerikanci.

Kaj hočejo pretkani Kitajci s tako politiko doseči, je za Evropejce prava uganka.

Z druge strani je pa jasno, da ameriška diplomacija ni znala izkoristiti premirja, da uredi, spor z miroljubnimi sredstvi. Dulles je spet dokazal, da je kljub svoji inteligenci trd in neprožen politik.

Tako se je položaj spet nevarno zaostрил. Zadoštuje, da Maovi ljudje po neprevidnosti potopijo eno ameriško ladjo, pa bi začel krvavi ples na Daljnem vzhodu ter se razširil na druge dežele in narode.

SPLOŠNO ZGRAŽANJE

Svetovna javnost se te dni močno zgraža nad bivšim osebnim zdravnikom Pija XII. prof. Galeazzi-Lisijem, ker je proti plačilu odstopil nekaterim listom dnevnik, v katerem podrobno opisuje zadnje dni papeževga življenja. Listom je obenem prodal več slik, ki jih je posnel, medtem ko se je sv. oče boril s smrtjo. Za eno samo sliko je prejel od nekega pariškega časnika nič manj kot 8 milijonov lir.

Tako ravnanje so odločno obsodili vsi italijanski in mnogi inozemski listi, med njimi tudi vatikansko glasilo Osservatore Romano; ter rimska zbornica zdravnikov. Ta je nemudoma uvedla proti Lisiju disciplinsko preiskavo. Očitajo mu, da je izdal poklieno tajnost, ki je za zdravnika sveta. Zaradi tega se zna zgoditi, da ga zbornica izključi iz seznama zdravnikov.

Prof. Lisi je medtem odložil mesto ravnatelja vatikanske zdravstvene službe ter mu je bil obenem prepovedan vstop v Vatikan.

JUGOSLAVIJA IN INDONEZIJA

Indonezijski ministrski predsednik Džuan-da je danes zaključil večdnevno uradno potovanje po Jugoslaviji.

Med razgovori je bilo ugotovljeno, da imata obe državi iste poglede na zunanje politične razmere v svetu. Džuan-da je pred domačimi in inozemskimi časniki, zbranimi na Brionih, izjavil, da hočeta ravnata kot Indonezija kot Jugoslavija ostati izven vseh

vojaških taborov, a sodelovati z vsakomer ter sprejemati pomoč od vsakogar, samo da ni vezana na pogoje politične prirode.

Obenem je poudaril potrebo, da se gospodarski odnosi med Indonezijo in Jugoslavijo čimbolj razvijejo in poglobijo.

Marsikateri bralec si utegne misliti, ko sliši besedo Indonezija, da gre za črnsko deželo daleč v Aziji, ki ni prav nič važna.

Vedeti pa je treba, da je bivša nizozemska kolonija Indonezija država s približno 80 milijoni prebivalcev, da ima zelo velika prirodna bogastva, zlasti mnogo nafte in kositra, in da je v proizvodnji tropskih rastlin, kot so kavčuk, poper in kava, važen činitelj na svetovnem trgu.

Izmenjava blaga med Jugoslavijo in Indonezijo je zatorej važna. Prijateljsko sodelovanje med obema deželama je pa tudi politično pomembno, ker bo vpliv Indonezije med azijskimi narodi čedalje bolj rasel.

Tito namerava še to zimo vrniti obisk in potovati spet v Azijo.

IZ ARABSKEGA SVETA

Pretekli teden je prišlo v Arabski ligi do ostrega spopada med odposlanci Naserjeve Združene arabske republike in Tunizije Habib Burgibe, čigar predstavnik je izjavil, da je liga »postala orodje v službi ene osebe« in da je zato »sodelovanje z nekaterimi arabskimi deželami nemogoče«.

Ker je napad očitno meril na Naserja, so njegovi zastopniki v znak protesta zapustili zborovanje. Spor se je tako zaostрил, da sta po nekaj dneh obe arabski državi pretrgali celo medsebojne diplomatske odnose.

Dogodek dokazuje, da med Arabci ni sloge. Napačno je tudi mišljenje, da je Naser neoporečen gospodar vsearabskega gibanja.

Njegov spor z Burgibo ima več vzrokov.

Šest ponesrečenih zarot

Nasprotja so nastala že zavoljo tega, ker je Burgiba prepričan, da je bodočnost Tunizije in ostalih Arabcev odvisna od sodelovanja z zapadnjaki, medtem ko je Naser zapadu nasproten.

Razen tega je Naser dal v Egiptu zatočišče Burgibovemu tekmeču in smrtnemu sovražniku Salah Ben Jusufu, ki se z Naserjevo pomočjo na vse načine trudi, kako bi se polastil oblasti v Tuniziji. V Kairu je bilo doslej zasnovanih že 6 zarot proti Burgibi s ciljem, da ga umore ter spravijo na krmilo Naserjeve privržence. To je javnosti odkril sam Burgiba. Voditelj italijanskih republikancev poslanec Pacciardi je pred kratkim prepotoval Srednji vzhod ter napisal, da proti Naserju ni le Burgiba. Drugačnih nazorov kot Naser so tudi voditelji v Iraku ali Mezopotamiji, v Saudski Arabiji, kralj Maroka, vladar Libije in tudi vodilni možje v Sudanu.

Abd-el Salem Aref

Resnično politično ozadje v arabskem svetu najbolje osvetljujejo zadnji dogodki v Iraku. Ko je v Bagdadu zmagala revolucija, se je zdelo, da je to obenem očitna zmaga Gamal Naserja.

In res je bilo v novi vladi več odločnih njegovih pristašev, ki so zahtevali takojšnjo

priključitev Iraka k Naserjevi Združeni arabski republiki. Najvažnejši med njimi je bil Abd-el-Salem-Aref, podpoveljnik vojske in notranji minister. Istega mišljenja so bili številni mlajši častniki in še dva ministra.

Popolnoma drugačne nazore je pa imel načelnik vlade general Kasem. Ta ni maral biti orodje v rokah Naserja, temveč je hotel, naj bi Irak ostal v dobrih odnosih tudi z zapadnjaki.

V borbi je zmagal Kasem. Dne 11. septembra je bil Aref odstavljen kot podpoveljnik vojske, 30. septembra je moral izstopiti iz vlade, kmalu zatem sta mu sledila še ostala dva Naserju vdana ministra. Precejšnje število častnikov je Kasem dal zapreti, ker je zvedel, da pripravljajo zoper njega upor.

Med Arabci se borita, kot vidimo, še vedno za zmago dve struji: protizapadnjaška Gamal Naserja in tista, ki predvsem iz gospodarskih razlogov noče preloma z zapadom. Katera bo končno prevladala, je odvisno od tega, kdo bo z Arabci vodil pametnejšo politiko: boljševiki ali zahodnjaki.

V ZLATI KLETKI

Tisti, ki je v Egiptu stal na čelu revolucije proti kralju Faruku, je bil, kot znano, general Nagib in ne Naser.

Med njima je prišlo do spora, ker je Nagib hotel izročiti oblast v državi spet političnim strankam, medtem ko je Naser zahteval vojaško diktaturo.

L. 1954 je zmagal Naser ter prisilil tekmeča, da zapusti mesto državnega poglavarja ter se umakne iz javnega življenja.

Od tedaj živi 57-letni Nagib kot jetnik v dveh razkošnih palačah v Kairu in Aleksandriji, kjer mu nič ne manjka razen svobode. Obiskovati ga smejo le zdravniki, duhovniki in stari vojni tovariši.

Vsako jutro pride častnik pred stanovanje, da odpelje Nagibove otroke z avtom v šolo. Odstavljeni general, ki ima 2 ženi in troje dece, je seve zelo hud na Naserja. Dolg čas ubija s čitanjem časopisja in pisanjem spominov.

SVET SE MANJŠA

Kje so časi, ko je Kristof Kolumb cele mesece jadral v Ameriko ali so naši izseljenci dolge tedne pluli čez Atlantik! Letala so vožnjo skrajšala na dneve in celo na ure. Proti koncu tega meseca bo zrakoplovna družba Boac vpeljala redno dnevno progno London-New York z letali na reakcijski pogon. Prevoz bo trajal 6 ur.

† JOSIP JURCA

Prejšnji teden je v avstrijskem zdravilišču v Gleichenbergu iznenada umrl bivši veleposestnik in lesni trgovec g. Josip Jurca, ki je bil doma iz Postojne, a je po vojni živel v Trstu. Dosegel je starost 65 let. Pokojnik, ki izhaja iz znane postojnske družine, je bil že več let hudo bolan na srcu. Bil je mož bogatih življenjskih izkušenj, narodno zaveden Slovenec, vnet bralec in podpornik Novega lista.

Naj mu sveti večna luč! Njegovi gospe, sinovoma in sorodnikom izrekata uredništvo in uprava Novega lista globoko občuteno sožalje.

Kako volijo papeža

Izvolitev papeža je že od nekdaj zanimala ves krščanski svet. Zanimala je pa vedno tudi ostalo svetno javnost, ker je katoliška Cerkev ogromna organizacija, ki ima močan vpliv na mednarodno dogajanje ter zato ni vseeno, kdo jo vodi.

V prvih časih je papeža volilo rimsko ljudstvo, kakor so si tudi škofe izbirali sami verniki. Dejansko so pa odločale, kdo bo papež, mogočne rimske patricijske rodbine, kot so bile družine Orsini, Colonna in Chigi, ter s tem množile svoj politični vpliv.

Temu je naredil konec papež Nikolaj II. l. 1059, ko je izdal odlok, da imajo pravico izbrati papeža samo kardinali.

Sedanji predpis, naj se volitve opravijo v zaprtih prostorih ali konklavu, je bil razglašen l. 1271. Beseda konklave prihaja iz latinskega izraza »cum clave«, kar pomeni »s ključem«, se pravi, da morajo volivci biti »pod ključem«. Konklave pomeni v prenešenem smislu tudi zbor kardinalov volilnih upravičencev.

Volitve v Viterbu

Do konklava je prišlo po smrti Klementa IV., ko se kardinali skoro tri leta niso mogli zediniti, kdo naj bo njegov naslednik. Zborovali so v škofijski palači v Viterbu.

Ker se je meščanom večno cincanje zdelo že preneumno, so na nasvet sv. Bonaventure enostavno zazidali izhode iz poslopja. Ko tudi to ni nič pomagalo, je mestni kapitan

Gatti ukazal razkrti streho palače, da so kardinali stali v mrazu in dežju.

Končno so jim začeli prikrajševati tudi obroke hrane in v palačo so puščali le kruh in vodo.

Naposled je bil izvoljen Gregor X., ki je domislek viterbskih meščanov spremenil v cerkven zakon. Predpisi o konklavu so bili spočetka izredno strogi. Kardinali so morali bivati vsi v enem prostoru, jedila so jim podajali skozi okna in, če se v treh dneh niso zedinili na osebo novega papeža, so jim hrano skrčili na en obrok, pozneje pa na kruh in vodo.

Sedanji predpisi, ki jih je določil Pij XII., so seveda milejši.

Današnji konklave

Vsak kardinal ima na razplago celico in še po eno preprosto sobico za tajnika in strežaja. Da se prepreči sleherni stik z zunanjim svetom, zapečatijo okna, prerežejo telefonske žice, stavijo vso prihajajočo in odhajajočo pošto pod cenzuro, se pravi, da odpirajo in čitajo pisma, hrano in kar je še treba, pa pošiljajo zaprtim kardinalom po posebnih vrtiljakih.

Zunaj stražijo konklave na vseh vratih papeške čete pod poveljstvom maršala princa Chigija.

Ko je vse pripravljeno, gredo konklavisti v slovesnem sprevedu v Sikstinsko kapele, kjer se opravijo volitve. Vsak kardinal sedi pod svojim baldahinom, spredaj ima še mizico s pisarniški pripomočki.

Sredi kapele stoji velika miza, na njej velik zlat kelih, ki služi kot volilna žara.

Preden vrže volivec glasovnico v kelih, poklekne pred oltar, opravi kratko molitev in položi prisego: »Kristus naj mi bo priča, da volim tistega, o katerem verjamem, da moram pred Bogom zanj voliti«.

Pisavo na glasovnici kardinal lahko nekoliko potvori, da bi drugi ne mogli zvedeti, kdo je komu oddal glas.

Če je volitev neuspešna, denejo med glasovnice nekoliko mokre slame in vse skupaj sežgejo. Nad dimnikom Sikstinske kapele se prikaže črnkast dim, tako da zunaj zbrano ljudstvo zve, da papež ni še izvoljen. Ko pa dobi kak kandidat dve tretjini glasov in vsaj še enega, sežgejo glasovnice brez slame.

Nad streho se prikaže belkast oblček, kar pomeni, da je papež izvoljen.

V notranjosti Sikstinske kapele se medtem nad glavami vseh kardinalov sklopijo baldahini, odprt ostane le tisti, ki je razpet nad izvoljenim papežem.

Dekan kardinalskega zbora pristopi in ga vpraša, ali volitev sprejme. Če reče da, preide s to besedo nanj vsa papeška oblast nad vesoljno Cerkvijo in stotinami milijonov katoliških vernikov.

POSLEDNJA MAŠA ZADUŠNICA

V nedeljo je bila v cerkvi sv. Petra v Rimu poslednja maša zadušnica za Pijom XII. Svete daritve, ki jo je opravil dekan kardinalskega kolegija Francoz Tisserant, so se udeležili zastopniki 54 držav iz vsega sveta, med njimi zunanji ministri Združenih držav, Zahodne Nemčije in Francije.

MINDSZENTY, STEPINAC, VIŠINSKI

To soboto, 25. oktobra, se začnejo v Vatikanu volitve novega papeža. Zbor kardinalov šteje danes le še 54 članov, ker je prejšnji teden iznenada umrl 82-letni furlanski kardinal Constantini. Število Italijanov je tako padlo na 17.

Od inozemcev bosta skoro gotovo odsotna le kardinala Stepinac in Mindszenty.

Stepinac, ki je konfiniran v rojstnem kraju Krasiću in težko bolan, je brzojavil v Rim, da ne more priti, medtem ko Mindszenty na vabilo sv. stolice do danes ni še odgovoril.

Madžarski kardinal se je, kot znano, zašel oktobra 1956 v poslopje ameriškega veleposlaništva v Budimpešti, kjer živi še danes. Vsega natančno dve leti.

Ameriška vlada je te dni posredovala pri madžarskih komunistih, da bi Mindszentyju dovolili potovanje v Rim, a ti so posredovanje odbili, češ da je to zadeva, ki se tiče Ogrske in ne Amerike. Nekateri menijo, da bo madžarska vlada morda kljub temu dala v poslednjem hipu potni list kardinalu.

V Rim pa je prišel Višinski iz komunistične Poljske. Povsod so ga sprejemali z velikim spoštovanjem. Tu je šele nekaj dni, a časopisje že naglašja, da spada med najvplivnejše člane kardinalskega zbora.

Dokaz, kako sposobna in močna osebnost mora biti Štefan Višinski.

Po svetu

ZDRUŽENE DRŽAVE — Neki mestni svetovalec v zvezni republiki Nebraska je hotel ugotoviti, ali ljudje vselej vedo, kaj pravzaprav podpisujejo. Sestavil je prošnjo in jo predložil občinskim možem, od katerih jo je 35 kar podpisalo, šele 36. jo je tudi prebral. V njej je bila zahteva, naj bi obesili vse občinske nameščence.

NEMČIJA — Na Saškem v Vzhodni Nemčiji so vzgojili posebno vrsto čebel, ki sploh ne pikajo, a so prav tako dobre nabiralke medu kot druge. Le nekoliko počasneje se razmnožujejo. Izhajajo iz neke vrste v Kavkazu.

JUGOSLAVIJA — Malokdo ve, da so nekatere jugoslovanske reke izdolble tako globoke in ozke soteske kot sloviti kanjon Colorado v Ameriki. Soteska Tare v Črni gori je dolga 80 km, povprečno 800 m globoka, mestoma pa celo 1340 metrov. Najveličastnejše kanjone pa sta vsekali reki Neretva v Hercegovini ter Drežanka v zapadni Srbiji, globoke ponekod do 1500 m. V vsej Jugoslaviji so zemljepisci našli okrog 60 takih sotesk.

ITALIJA — Giuseppe Pitti iz Milana je zapustil vse svoje premoženje trem poslednjim ondotnim kočijažem kot dokaz, da je bil vse življenje hud nasprotnik avtomobilov. Možakarji so tedaj prodali svoja kljusetata ter si kupili — avtomobile.

ANGLIJA — Obrambno ministrstvo je ondan prejelo po pošti zavoj, v katerem je bila frača, s katero otroci streljajo na vrabce. V spremnem pismu je stalo: »Moj prispevek k ponovni oborožitvi Velike Britanije po prihodnji končani — atomski vojni!«

Politični nauki iz zadnjih volitev v Trstu

(Nadaljevanje s 1. strani)

In tako se je prvič v politični zgodovini primorskih Slovencev zgodilo, da so Slovenci podprli svoje narodne tlačitelje. Večje sramote si ni mogoče misliti.

V tem je pglavitni vzrok silnemu nazadovanju tako imenovane Slovenske liste.

KJE JE IZHOD?

Kam jih je taka politika pripeljala, uvidevajo tudi vodilni možje pri SDZ in Slov. kat. skupnosti: dosegli so le to, da so same sebe občutno oslabili ter okrepiли Vidalijev tržaski komunizem.

Zdaj iščejo iz stiske izhoda. »Na slovenskih političnih vodstvih v Trstu«, beremo v Demokraciji, leži »zdaj odgovorna in neodložljiva zgodovinska naloga, da ustavijo pro-

ces, ki so ga občinske volitve tako boleče odkrile. Pri tem sta seveda potrebna podpora in sodelovanje vsakega tržaskega Slovenca in Slovenke«.

To pomeni sodelovanje vseh Slovencev brez ozira na ideološko opredeljenost ali Narodni svet, ki vanj spadajo seve tudi komunisti in katerega so isti gospodje do danes lahko miselno in kratkovidno — odJanjali. Po volilnem porazu se zdi, da se začnjenja tudi v njih glavah, sicer pozno, a polagoma vendar nekoliko svitati.

Naloga Narodnega sveta bi morala biti, da združi vse Slovence v složni obrambi skupnih narodnih in socialnih pravic ter poskrbi, da nobena skupina ne zaplove v protislovenske vode.

To je po našem prvi korak k ozdravljenju slovenskih političnih razmer v naših krajih,

I Tržaškega

NOVI MESTNI SVET

V Trstu so v ponedeljek uradno proglasili 60 novih mestnih svetovalcev. Po natančnejšem pregledu preferenčnih glasov je iz občinskega sveta izpadel le dr. Miani, prvi povojni tržaški župan, na čigar mesto je prišel odvetnik Senigaglia, ki je prav tako socialni demokrat.

Demokristjani so se medtem že sestali s predstavniki liberalne, republikanske in socialdemokratske stranke, da se po možnosti dogovore o izvolitvi novega tržaškega župana in mestnega odbora. Te stranke imajo v svetu skupno 31 svetovalcev in bi torej lahko vladale. Za to se zavzema zlasti Kršč. demokracija, a je naletela na odločen odpor pri socialnih demokratih, ki nikakor nečejo sodelovati z liberalci. Saragatovci so sicer za skupno vlado s Kršč. demokracijo, vendar zahtevajo, naj sestavi program, ki bo odgovarjal »koristim tržaškega delovnega ljudstva«. Na ta način upajo doseči podporo Nennijevih socialistov in morda še kakega drugega levičarskega svetovalca.

Demokristjani pa nočejo imeti nobenega opravka z nennijevci, češ da so »preveč usmerjeni h komunistom« ter da na svojih listah kandidirajo »predstavnike titovcev«.

Iz tega sledi, da bo tržaški mestni svet tudi to pot težko izvolil župana in ožji odbor in ni izključeno, da bo na čelo občine spet postavljen komisar.

ZGONIK

Matere iz Zgonika in ostalih vasi se silno pritožujejo, ker občina ni doslej še odprla otroških vrtcev v naši vasi in Gabrovcu. Povsod drugod se je v vrteih že pričel pouk, pri nas pa ga še ni.

Če noče občina zgubiti ugleda, naj vsaj javno razglaša vzroke, zaradi katerih ni mogla pravočasno odpreti vrtcev. Njen molk nikakor ni na mestu.

Prebivalci naše vasi tudi nič natančnega ne vedo, zakaj se pravzaprav ni še pričela graditi nova ljudska šola. Slišali smo, da se sedaj nadnje spotika Urad za javno šolstvo, ki želi vedeti, zakaj predvideva gradbeni načrt šest učilnic.

Ta šola prav zares ni rojena pod srečno zvezdo. Najprej ni bil z načrtom zadovoljen tehnični urad, zatem je načrt odbila komisija za gradnjo šolskih poslopij, ko ga je pa ta odobrila, se je oglasil Urad za javno šolstvo!

Zaradi tega ni nič čudnega, če se pri naših ljudeh utrjuje prepričanje, da oblastva sploh nimajo namena zgraditi šole. Še enkrat prosimo oblastva v Trstu ter domače županstvo, naj nam pojasnijo, zakaj se gradnja šole toliko časa odlaga.

BAZOVICA

Kmečka zveza je na predlog 86 kmetov dvolastnikov iz Bazovice in okolice poslala komisiji, ki nadzoruje izvajanje videmskega sporazuma, prošnjo, naj se odpre nov obmejni prehod za dvolastnike, in sicer na cesti med Bazovico in Sežano. Mnogi naši kmetovalci imajo namreč posestva tudi onkraj meje, kamor lahko dospejo le po dolgi poti skozi prehod pri Gropadi ali

Lipici. Z novim blokom bi se jim pot skrajšala za 2 tretjini.

Kmetje predlagajo, naj se prehod odpre od 1. junija do 31. januarja. V tem času ženejo namreč živino na pašo, oziroma sekajo drva. Upamo, da bo komisija zadevo vsestransko proučila ter prošnji ugodila.

ŠEMPOLAJ

V naši vasi in bližnji okolici ni še zginil mučni vtis, ki ga je povzročila tragična smrt 42-letne domačinke Marije Legiše, por. Grmek. Pokojnica si je namreč konec prejšnjega tedna vzela življenje, s tem da je skočila v enega izmed šempolajskih vodnjakov. Njeno truplo je prejšnjo soboto po naključju odkrila neka domačinka.

Rajnica zapuša moža in tri otroke. Naj ji bo Bog usmiljen sodnik! Otrokom in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Ob presunljivem dogodku ne moremo zamolčati, da gre, če se ne motimo, že za 5. zapovrstni samomor, ki se je v zadnjih letih izvršil v naši fari. To žal dovolj zgovorno dokazuje, da pri nas nekaj ni v redu. Komur je izročena skrb za moralno vzgojo naših ljudi, ima zato dolžnost, da čimprej prišče vzroke prostovoljnih smrti ter ukrene vse potrebno, da se ta duševna bolezen, kajti samomorov res ne moremo drugače imenovati, odpravi.

NABREŽINA

Danes se ob 17. uri sestane na izredni seji nabrežinski občinski svet, ki bo uradno zaprosil notranje ministrstvo, naj se obalni predel občine proglasi za tujskoprometno področje. To je, kot smo pred kratkim pisali, prvi pogoj, da Sosljan in Devin lahko dobijo samostojno ustanovo za tujski promet in obenem izkoristita vse ugodnosti, ki jih zakon predvideva v tujskoprometnih središčih.

Delavci kamnoseške industrije so v nedeljo spet proglasili 72-urno stavko, ker hočejo doseči, da jim delodajalci za 15 odstotkov povišajo plače. Delavci stroke so v primeri z drugimi zares slabo plačani, čeprav je znano, da zlasti tukajšnja kamnoseška podjetja v zadnjih letih dobro služijo.

O tem vprašanju je danes, kot slišimo, razpravljala tudi občinski svet, kajti od neurejenih in nezdravih razmer v kamnolomih ima precejšnjo škodo tudi občina.

BOLJUNEC

V nedeljo se je v naši vasi zgodila huda prometna nesreča, ki je spet zahtevala eno smrtno žrtev. Motorno vozilo, na katerem sta se peljala 18-letni Ivan Smotlak ter njegov 52-letni oče Albin iz Prebenega, je na nekem križišču z vso silo tresčilo v avto, ki ga je vozila 31-letna Lojzka Petaros iz Doline. Oba Prebenčana sta zaradi trčenja padla na cestni tlak, toda medtem ko je sin, ki je vozil motor, ostal po čudežnem naključju nepoškodovan, si je oče prebil lobanjo ter ostal na mestu mrtev. Truplo pone srečena so najprej prepeljali v kapelo na pokopališču ter naslednji dan v rojstno vas, kjer so ga pokopali.

Naj mu sveti večna luč! Družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Virgilu Ščeku v spomin

Ob zaključku je učitelj Paljk iz Lokavca dal na glasovanje resolucijo, v kateri so zborovalci zahtevali od italijanskih oblastev troje: Slovencem naj vrnejo v šoli in uradih tiste narodne in jezikovne pravice, kot so jih imeli pod nekdanjo Avstrijo, v Gorici naj »se nemudoma obnovi« tudi slovenska kmetijska šola in znižajo naj se davčna bremena, ki so dosegla toliko mero, »kakršne ljudstvo tukaj nikdar ni poznalo«.

V zadnji točki pozivajo zborovalci Politično društvo Edinost, da se »kot naše priznane osrednje vodstvo« v svojem gospodar-

11.

Dr. E. BESEDNJAK

skem, kulturnem in socialnem delovanju »brez pridržka« ravna po željah in potrebah »širokih plasti delavskega in kmetijskega ljudstva«.

Tudi ta zahteva je bila soglasno sprejeta.

DOBA AGRARNIH REFORM

Za Kmetско-delavske zveze je bil v letih po prvi svetovni vojni posebno važen tisti del programa, ki se je nanašal na zahteve kmečkega prebivalstva.

To zategadelj, ker se je večina kmetov zgrinjala okoli naših zvez, medtem ko so bili socialisti in komunisti v prvi vrsti predstavniki industrijskega delavstva.

Razen tega je treba imeti pred očmi, da je prva svetovna vojna sprožila veliko revolucionarno gibanje ne le v industrijskem proletariatu, temveč tudi med kmetiskim prebivalstvom vse Evrope.

Agrarni prevrat se ni izvršil samo v Rusiji, marveč je zahteva po temeljiti agrarni reformi prodrla globoko tudi v kmečke množice vzhodne in srednje Evrope in Balkana. Revolucionarno razpoloženje je s posebno močjo zajelo Italijo. V nekaterih pokrajinah so koloni ali spolovinarji kratkoma odrekli veloposestnikom dajatve ter terjali od države, naj jim prizna lastninsko pravico na zemlji, ki jo z družinami obdelujejo.

MSGR. FAIDUTTI IN DR. PAVLICA

Ustanova kolonata je preostanek srednjeveških fevdalnih razmer, ko so plemiči bili lastniki vse zemlje, kmetje pa na njej le delavci ali najemniki.

Kolonat je bil že v stari Avstriji izvečine odpravljen, v naših krajih se je pa ohranil še v Istri, na Goriškem, zlasti v Brdih, od koder je segal v spodnjo Vipavsko dolino in goriško okolico do Šempetra, Bilj in Vogrskega, medtem ko je bil na Tolminskem že zdavnaj odpravljen.

Zelo močno pa je bil še zakoreninjen v plodni in bogati Furlaniji.

Prvi, ki se je začel zavzemati za osamosvojitve furlanskih kolonov, je bil voditelj italijanske goriške ljudske stranke in poznejši goriški deželni glavar msgr. Faidutti, zelo sposoben poitalijančen Beneški Slovenec, o katerem pa ni mogoče trditi, da je bil našemu narodu sovražen.

Dobro se še spominjam, kako je Ščeku in meni vneto in uspešno pomagal, ko sva šla po vojni v Rim reševati iz internacije pok. J. Kralja.

(Nadaljevanje na 5. strani)

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Na zadnji seji mestnega sveta v sredo preteklega tedna se je župan dr. Bernardis v izbranih besedah najprej spomnil umrlega papeža Pija XII. Njegovim besedam so se pridružili zastopniki vseh političnih skupin, razen komunistov in Nennijevih socialistov, ki so raje molčali.

Svet je nato sklenil najeti 50 milijonov posojila, da lahko plača zaostale prispevke k socialnemu zavarovanju začasno nameščene osebja, ter obenem odobril pravilnik, po katerem bodo nameščenci plačevali prispevke za zavarovanje do leta 1953. Svetovalci so zatem pristali, da se državi odstopi neka občinska parcela v ulici Sv. Mihaela v Štandrežu. Goriška občina bo za to zemljišče prejela simbolični znesek 1000 lir. Na stavbišču, ki meri 3.650 kv. m, bodo zgradili tri hiše s 24 stanovanji.

Soglasno je bil nato odobren izdatek enega milijona 688 tisoč lir za ureditev neke dvorane na goriški sodnji, v kateri bodo od 20. do 31. oktobra sodne razprave tržaškega porotnega sodišča. Pri tem je dr. Stilič pripomnil, da bi bilo mogoče to dvorano prenoviti z manjšimi stroški ter da bi morali za to delo prispevati tudi država in druge občine na Goriškem. Župan pa je odvrnil, da je to delo dolžna izvršiti goriška občina, ki prejema od države najemnino.

Dalj časa se je svet bavil tudi z žalostnimi razmerami v goriški livarni Safog. Čitatelje Novega lista smo svoj čas že obvestili, kako je predsednik Fanfani prepredil, da ni ravnateljstvo tovarne v septembru pričelo odpuščati delavce. Toda Damoklejev meč brezposelnosti je kljub vsemu še vedno visel nad glavami delavstva in uradništva. Da bi se ga delavstvo rešilo, je v sredo dopoldne dve uri staval.

Župan dr. Bernardis je na seji prečital pismo, ki ga je 13. t. m. poslal ministrstvu za državne udeležbe. V njem je pozval oblastva, naj se položaj tovarne tako reši, da se odpusti z dela popolnoma prepredijo. Ves občinski svet je zato razveselila vest, ki jo je voditelj demokrščanskih svetovalcev prejel od poslanca Martine.

Za tovarno SAFOG je namreč vlada sklenila naslednje:

IRI bo poskrbela, da se podjetje tehnično okrepi; poleg statev bo podjetje izdelovalo tudi zaklopke za petrolejsko in ladjedelniško industrijo; obratovanje oddelka za lito železo se ukine, namesto tega se pa okrepi livarna jekla, ki jo bodo preuredili ter v ta namen potrošili 9 milijonov lir.

Z dela ne bo nihče odpuščen, pač pa bodo delavce, ki jih zaradi preusmeritve proizvodnje ne bodo mogli začasno zaposliti, odposlali za eno leto v preusmeritvene strokovne tečaje, da jih usposobe za nova dela v tovarni; ti delavci bodo dobivali 80 odstotkov dosedanje plače.

IZ PEVME

Predpreteklo soboto je vse vaščane pretresla huda prometna nesreča.

Okrog 5. ure popoldne je po tej cesti iz Štavra proti Pevmi vozil 26-letni Alojzij Mikluš iz Grojne traktor s prikolico, kate-

Okrog 5. ure popoldne je po cesti iz

treh Benečij. Z nasprotne strani pa je prišlo motorno kolo, na katerem sta se vozila Alfred Valle iz Gorice in 45-letni Edvard Makuc iz Stražic.

Motorno kolo se je s tako silo zaletelo v prikolico, da sta oba potnika padla na tla. Avto Zelenega križa je ponesrečenca takoj odpeljal v bolnico. Alfred Valle je bil sicer precej poškodovan, a bo ozdravel v enem mesecu. Edvard Makuc, ki je bil zaposlen v goriški livarni Safog, pa je žal po eni uri podlegel hudim poškodbam.

Naj še mlademu očetu sveti večna luč! Užaloščeni gospe in trem otrokom izrekamo globoko sožalje.

Naj tej prežalostni vesti sledi še ena vesela. V soboto sta si v naši župni cerkvi obljubila večno zvestobo g. Peter Pecorari in gđ. Vera Furlan, ki je hčerka znane gostilničarke gospe Tilde na Oslavju pri kostnici.

IZ SOVODENJ

V sredo preteklega tedna je imel naš občinski svet daljšo sejo. Najprej so občinski možje izvolili tri preglednike računov za leto 1957, in sicer Bogomila Devetaka, Nikolaja Čevdeka in Karla Černica. Nato so izbrali štiri svetovalce za stalne člane občinske volilne komisije za leti 1959-60 ter štiri za njihove namestnike. Sklenili so nadalje povečati na 3 in pol milijona lir kreditni sklad občine pri goriški posojilnici.

Nato so občinski očetje odobrili popravilo strehe na šoli na Vrhu ter sklenili, naj gre do delavci, ki so sedaj še zaposleni pri asfaltiranju ceste, po končanem delu popravljati poti po drugih vaseh v občini. Na hišo št. 33 v Gabrjah bodo na prošnjo prebivalstva postavili žarnico, da se razsvetli cesta.

Otroški vrtec v Rupci je dograjen in začne redno delovati 1. novembra. Občina je sklenila z ustanovo ONAIR pogodbo, po kateri bo ustanovi plačevala 150 tisoč lir letno ter vzdrževala poslopje. Otroci iz Rupe ne bodo plačevali nobenega prispevka. Tisti s Peči pa naj obiskujejo sovodenjski otroški vrtec, ker je v niem več prostora.

Sovodenjski davkoplačevalci bodo vse davčne obroke odslej plačevali na županstvu. Predstavnik davkarije bo prihajal vsak drugi mesec, tako n. pr. 22. oktobra, 22. dec., 22. februarja itd. Če pade dan plačevanja na soboto ali nedeljo, se bodo plačevali davki naslednji ponedeljek, in sicer vedno od 8. do 12. ure.

OBMEJNI PROMET

V mesecu septembru je bilo na Goriškem skoraj polovico manj prehodov kot v avgustu. Medtem ko je v predpreteklem mesecu prišlo iz Jugoslavije v Italijo 63.609 oseb in jih odšlo v Jugoslavijo 20.451, je v septembru s prepustnicami prekoračilo mejo 31.092 jugoslovanskih in 13.467 italijanskih državljanov. V oktobru in novembru bo promet gotovo večji, ker bo medtem število novih prepustnic s sliko znatno poraslo. Goričani in posebno naši trgovci so padeč prometa in dohodkov precej občutili.

OBVESTILO BEGUNCEM

V sredo, 29. oktobra, se bo ob 15. uri delil živež beguncem od abecedne črke A do L vključene. Ostali bodo prejeli živež v četrtek, 30. oktobra, ob 8.30.

Marijan Komjanc

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

Od Faiduttija organizirano kolonsko gibanje v Furlaniji je imelo seve takoj odmev v slovenskem delu dežele. Prvi so se vzdignili Števerjanci, katerim se je v nekaj tednih posrečilo prebuditi vsa slovenska Brda. Pod vodstvom dr. Andreja Pavlice je bila ustanovljena Zveza slovenskih kolonov, ki je bila sicer samostojna, a delovala vzporedno s Furlani.

Uspeh skupnih naporov je bil, da je goriški deželni zbor sprejel zakon, ki sicer ni še osvobodil kolona, a je pomenil vsekakor velik korak naprej na poti reševanja tega važnega socialnega vprašanja. Toda preden se je začel zakon izvajati, je izbruhnila prva svetovna vojna.

V PRIČAKOVANJU REVOLUCIJE

Tak je bil položaj, ko so nastopile Kmetko-delavske zveze.

Za organizacijo slovenskih kolonov se je po prvi vojni začel živo zavzemati dr. Henrik Tuma. Posebno znatne uspehe je imel v zapadnih Brdih.

To je bil čas, ko je javnost v Italiji menila, da v državi lahko vsak čas izbruhne komunistična revolucija. Agitatorji so šepetali ljudem na uho celò dan, kdaj se bo to zgodilo.

Vse to je seve na kolona globoko vplivalo. Tudi v Števerjanu so mnogi menili, da je najbolje se priključiti komunistom, češ da bo z revolucijo na mah rešeno kolonsko vprašanje.

V takem revolucionarnem ozračju je tedanjí deželni komisar dr. Pettarin sklical posvetovanje, katerega so se poleg zastopnikov veleposestnikov in kolonov udeležili tudi kmetijski strokovnjaki. Značilno je, da so se vsi prisotni izrekli soglasno za odpravo kolonata.

Še večji vtis je napravilo v javnosti, ko se je kmalu zatem oglasil v Goriški straži nemški veleposestnik baron Teuffenbach iz Vipolž z dvema člankoma, v katerih je tudi on branil in utemeljeval misel, zakaj mora kolonat zginiti.

Pod vplivom »bližajoče se revolucije« so na shodu v Vipolžah koloni zahtevali celo razpust Zveze slovenskih kolonov, češ da je postala nepotrebna.

V SPORU Z DR. TUMO

Tedaj je nastopil polagoma preobrat. Dr. Henrik Tuma je uvidel, da v Italiji ne bo revolucije. Na sestanku zastopnikov v Gorici je odkrito in pošteno izjavil, naj delavci in koloni ne računajo z revolucijo, temveč naj si z drugimi sredstvi pomagajo.

Začel je neposredna pogajanja z veleposestniki. Isto so naredili že prej Furlani in izdelali načrt tako imenovane Furlanske pogodbe, s katero pa Slovenci niso bili zadovoljni. Naši koloni so pozvali dr. Tumo, naj načrt v nekaterih točkah spremeni in prilagodi našim razmeram.

Ker tega ni storil, ampak predložil briškí veleposestnikom le slovenski prevod Furlanske pogodbe, so mu slovenski koloni izrekli nezaupnico ter mu prepovedali, da v njihovem imenu vodi pogajanja.

Vzrok, zakaj so se uprli, je bil tehten.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Vso našo deželo je z največjo nevoljo napolnila vest, da se bo 10. decembra pričela pred porotnim sodiščem v Florenci razprava proti bivšim pripadnikom Briško-beneškega partizanskega odreda. Pod obtožbo, ki jo je izdalo videmsko sodišče, ni nič manj kot 57 mož in fantov iz Beneške Slovenije.

Že večkrat smo morali odločno obsoditi sodnijske razprave proti slovenskim ljudem zaradi dejanj, ki jih je od njih zahtevala borba proti fašizmu in nacizmu v drugi svetovni vojni. Te razprave smo odklanjali zlasti iz mednarodno pravnih razlogov, saj jih izrecno prepoveduje pariška mirovna pogodba, ki jo je italijanska republika podpisala po svojem predstavniku De Gasperiju. Pa tudi zaradi tega smo jih obsojali, ker smo jih smatrali in smatramo v slovenskih obmejnih predelih republike za izrastek pretiranega nacionalizma, ki nikomur ne koristi, pač pa škoduje mirnemu sožitju med sosednima narodoma in državama. Razprava v Florenci tudi zaradi tega odklanjamo, ker bi razsodba bila politične in ne pravne narave. Čeprav vemo, da bo porotno sodišče v Florenci mnogo bolj nepristransko sodilo kot videmsko, smo prepričani, da bi sodni zbor zavaroval mednarodni ugled italijanske demokratične republike le na tak način, da bi razpravo enostavno ukinil ter vsemu svetu razjasnil, da je postopek proti 57 slovenskim obtožencem iz Beneške Slovenije nemogoč, ker je v nasprotju z mirovno pogodbo. Vsa demokratična javnost pričakuje, da bo florentinsko sodišče naredilo svoji državi to veliko zaslugo.

Med obtoženci, ki naj bi bili krivi nič manj kot velezdaje, je tudi dr. Marijan Zdravlič, ki je danes ravnatelj otroškega oddelka splošne bolnice v Šempetru v Novi Gorici. Kaj pa bi rekel svet, če bi se izkazalo, da so videmski šovinisti vso kašo skuhalo zoper njega zato, da se prepreči njegova naselitev na rodni grudi. Saj je znano, da želi dr. Marijan Zdravlič le to, da posveti svoje zdravniško znanje svojim rojakom.

DVE SMRTNI NESREČI

V zadnjih treh tednih je bila v naši domačiji cela vrsta večjih in manjših nesreč.

Najhujša se je zgodila v Fojdi. V čedadsko bolnico so v preteklem tednu pripeljali 57-letnega Jožefa Debelisa iz Gorenjega Brega, ker se je hudo poškodoval pri padcu po stopnicah. Kljub zdravniški pomoči je mož čez nekaj ur umrl. Smrt je zakrivil 41-letni Žvan Sturmič, ki je nesrečnega moža potisnil po stopnicah, ker sta se sprla. Sturmiča so orožniki zaprli. Tako je strast enega moža spravila prezgodaj pod rušo, drugega pa ob svobodo.

Pokojnemu Žefu naj sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

Pred nedolгим se je smrtno ponesrečil 60-letni Filip Mašera iz Mašer pod Matajurjem. Mož se je vračal pozno zvečer iz Čeda in ko je prišel na most, ki vodi čez vodo Skrilo, mu je veter odnesel klobuk. Ker ga je hotel uloviti, je nesrečno stopil preveč h kraju, tako da so se mu udrla tla. Padel je kakih 30 metrov globoko na skalo, kjer je ostal na mah mrtev. Pokojnik naj v miru počiva v domači zemlji! Preostalim naj gre naše sožalje.

Pred kratkim je zelo huda nesreča pretresla tudi vasico Kravzet pri Prapotnem. Desetletni Marko Lesica je našel na smetišču ročno bombo in jo je naskrivaj prinesel domov. Iz radovednosti jo je hotel odpreti, a se je razpočila ter mu odtrgala roko v zapetju in poškodovala tudi oko. Odpekljali so ga takoj v čedadsko bolnico, kjer se bo moral precej časa zdraviti.

IZ TAVORJANE

Zavoljo zadnjega hudega neurja se je podrl most, ki preko večjega potoka vodi v vasi Kosta in Lavrih, tako da sta sedaj odrezani od sveta. Oblastva morajo potok čimprej urediti, ker bo sicer prihodnje neurje zopet odneslo mostiček. Občina je medtem že zaprosila za primeren prispevek, s katerim naj se uredi potok.

IZ ŽABNIC

V preteklem tednu je pritisnil v naši dolini že pravi zimski mraz. Vsi nad 1.300 m visoki vrhovi so se pobelili s snegom. Snežilo je celo v Trbižu, kjer so tudi zabeležili eno stopinjo pod ničlo.

Snega se vesele zlasti športniki, ki upajo, da v kratkem nastopi čas za smuko. Sneg prinaša v Kanalsko dolino veselo življenje in tudi dober zaslužek, ker privablja k nam dan za dnem, zlasti pa še ob nedeljah in praznikih, mnogo smučarjev. Sedaj vsi gojimo le eno željo, da bi ga bilo veliko in da bi bila zima suha, čeprav dolga. Posebno si snega žele naši brezposelni, kajti njim prinaša vsakdanji kruh, ki jim ga večkrat manjka.

Neprijetno pa je sneg iznenadil podjetje, ki gradi vzpenjačo na Sv. Višarje. Zato je z deli pohitelo, ker se boji, da mu drugače sneg pokvari vse načrte, saj je nameravalo vzpenjačo dograditi že do konca septembra.

54

V SONCU IN SENCİ

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Nadvojvodi je tudi v Švici gorelo pod nogami. Bežal je s svojo ljubico na Angleško. Sredi marca 1890 je trojambornik Sainte Marguerite odjadral po reki Temzi proti Atlantiku. Na krovu je z daljnogledom opazoval Ivan Orth oddaljujoče se obale Evrope. Ob njem je stala Milica Stubel, s katero se je nadvojvoda, sedaj brezdomovinec Orth, na skrivaj poročil. Tržaški kapitan Sodič je krmaril ladjo do La Plate v Južni Ameriki. Tu je Orth odslovil vse moštvo iz Avstrije in je najel tuje mornarje.

Mlada žena Milica je 10. julija pisala materi na Dunaj poslednje pismo: »Jadrava v svet. Bog ve, če se bomo še kdaj videli«. Te so bile zadnje besede, ki sta jih nadvojvoda in njegova žena poslala v svet.

Res se niso videli nikdar več! Orth, ki je sam prevzel kapitansko mesto na jadrnici, je krenil ob obali proti južnemu koncu Južne Amerike. V nekaterih argentinskih pristaniščih so še videli Sveto Margerito. Ob koncu poletja so pa vse vesti prenehale. Avstrogrski generalni konzul v Buenos Airesu je brzojavil na Dunaj, da je nadvojvoda z ladjo vred na oceanu zginil. Cesar se je zbal političnih zapletljivost. Kaj bo, če tuje velesile

dobe v roke tiste tajne papirje? Argentinska vlada je poslala dve odpravi za sledovi nadvojvodove jadrnice. Avstrijska križarka je raziskovala vse morje do rtiča Horn. Vse odprave so pa ugotovile samo to, da je tam okrog divjal 20. julija strahovit orkan. Globoki ocean je bržkone potegnil v brezdanje globine ladjo in vse, ki so bili na njej.

Legenda se je zdaj polastila Ortha in njegove usode. Avstrijska posadka s kapitanom Sodičem, ki se je vrnil v Trst, je raztrosila govorico, da Ivan Orth ni umrl. Ko so se mornarji v La Plati izkrcali, da je stala na poveljniškem mostu jadrnice, ki je rezala valove v ocean, neka oseba, zavita v plašč. Toda to ni bil Ivan Orth, ampak njegov dvojnik. Nadvojvoda, ki je nosil s seboj največje državne skrivnosti, je zginil na kopno.

To so pa bile le nepotrjene govorice. Skrivnostna izginjanja zadnjih Habsburžanov bodo še vedno nepojasnjena kakor usoda in zakletev, ki je obležala nad njimi zaradi grehov prednikov.

Najbolj bridka med vsemi Habsburžani je pa bila usoda cesarjeviča Rudolfa. Njegova smrt, umor ali samomor, je vplivala na

Elizabeto, da se ji je skoraj um omračil in je le v smrti še videla svojo rešiteljico.

Dne 21. avgusta 1858 zvečer so topovi na Dunaju 101-krat ustrelili in naznanili prestolnici, da je cesarica rodila državi prestolonaslednika. Rodila ga je državi, ne družini. Te bridke resnice se je kmalu zavedla, ko se je tašča Zofija na vse kriplje trudila, da bi otroka vzela materi in ga vzgajala po svoje. Našla je staro baronico Welden, ki še nikoli ni otrok pestovala, in jo je imenovala za »ajjo« ali drugo mater prestolonasledniku. Zopet je bila pretrgana vez med možem in ženo. Tudi to je predpisoval dvorni španski obrednik.

Sin brez matere

Otroka so že zgodaj trdo, na pol vojaško vzgajali. Trpali so mu v možgane vse mogoče vede, pa tudi zavest, da je nekaj višjega. Ob neki priložnosti je delavec, ki je popravljajl peči na dvoru, vprašal otroka, kako mu je ime. Mali se pa zaničljivo obregne: »Pa-pa in mama me imenujeta Rudi, za vse druge sem pa Cesarska Visokost«. Kot razvajen otrok je postal cinik. Materine ljubeče roke ni poznal. Ko se je mati l. 1866 vrnila s svojih šestletnih potovanj po Evropi, ji je osem let stari sin stal kot tujec nasproti. Na moralno življenje otrok se po navadi habsburškega dvora niso kaj ozirali. Naj se le izživlja, samo da ne pride stvar v javnost; to je bilo geslo v dvornih krogih. Rudolf je to svobodo v polni meri izrabljajl v žalost matere, ki je živela daleč od sina.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Delovanje Krožka mladih izobražencev

Te dni je začel novo sezono svojega delovanja Krožek mladih izobražencev, ki združuje lepo število mladih slovenskih intelektualcev v Trstu. V njem se zbirajo zlasti visokošolci, diplomiranci in mladi učitelji, fantje in dekleta. Ze nekaj sezon se Krožek trudi, da bi pridobil mlade slovenske izobražence za to, da bi se začeli bolj zanimati za razne kulturne, ideološke, socialne in politične probleme, tako slovenske kot svetovne.

V petek, 3. oktobra zvečer, je imel Krožek svoj 66. sestanek od ustanovitve. Na njem je časniki **Franč Jeza** predaval o **vlogi malih narodov in držav v današnjem svetu**. V predavanju je zavrnil zelo razširjeno mnenje, da so mnogoštevilni narodi v vsakem pogledu na boljšem od malih in da imajo pripadniki velikih narodov več možnosti, da se uveljavijo.

S psihološkega in socialno-etičnega stališča najde človeška osebnost mnogo primernejše in toplejše ozračje v okviru malega naroda, ki predstavlja idealnejši odzvočni prostor za vsakršno intelektualno izražanje in delovanje. Veliki narodi so po predavateljevi sodbi tudi bolj podvrženi nacionalističnim mitom in ranljivi za demagogijo o svoji domnevni veličini in poklicanosti, da izvajajo hegemonijo nad drugimi ljudstvi. Zato je tudi osebna in duhovna svoboda v okviru velikih držav v imenu takih mitov bolj ogrožena in češče utesnjena. Pomembna je tudi vloga malih narodov in držav pri »zaviranju« velikih v hladni vojni in pri ohranjanju ravnotežja ter miru v svetu.

Predavanje je vzbudilo zanimanje in povzročilo živahno razpravo, ki je pokazala, da taki problemi zelo zanimajo našo mladino.

Pretekli petek je ime Krožek 67. sestanek. Na njem je govoril dr. Rado Bednarik o življenju primorskih Slovencev pod fašizmom. Osvežil je pri-

sotnim spomin na njihove boje, trpljenje in žrtve na političnem, kulturnem in gospodarskem področju. Nato je orisal življenje ene izmed svetlih žrtev, ki so dale vse za ohranitev slovenstva v naših krajih. V zanimivem in prisrčnem pripovedovanju je prisotnim naslikal delo in trpljenje goriškega kulturnega delavca glasbenika Lojzeta Bratuža. Njegove klene besede so segle udeležencem globoko v srca ter jih ponovno utrdile v prepričanju, da je vsestranski duhovni in gmotni razmah posameznika možen le v okviru njegove narodne skupnosti.

NOBELOVI NAGRAJENCI

Svedska akademija bo te dni podelila Nobelovo nagrado za slovstvo. Kot prvega kandidata imenujejo ruskega pisatelja Borisa Pasternaka. Romanopisec, ki ima že 68 let, je zaslovel z romanom Doktor Živago, kjer opisuje življenje v Sovjetski Rusiji in zlasti poudarja pomanjkanje svobode duha in osebnosti. Delo je izšlo najprej v tujini, in sicer v italijanščini. Prevedeno je zdaj že v več jezikov.

Kot drugi kandidat se šteje danska pisateljica Karen Blixen. Na seznamu so še Italijan Alberto Moravia in Rus Solohov.

KROŽEK MLADIH IZOBRAZENCEV - TRST

vabl na sestanek, ki bo v petek, 31. oktobra, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Stojana Brajše:

»SODOBNI SVETOVNI NAZORI«

Po predavanju pomenek o bodočem delovanju krožka.

Zapiski pod črto

17. oktobra: V roke mi je prišla številka celovškega dnevnika Volkszeitung, ki prinaša uradno poročilo deželne vlade o uspehu gonje proti dvojezičnemu pouku na Koroškem. Iz poročila je razvidno, da se je na celotnem ozemlju, kjer je veljala ustavna določba o obveznem pouku obeh jezikov, odjavilo od pouka slovenščine 10.741 učencev osnovnih in srednjih šol. Odjavilo se ni 2191 učencev in dijakov. Skoro 85% staršev je tako odjavilo svoje otroke od pouka slovenščine. Nedvomno so nacionalistične in prikrito ali očitno nacistične organizacije zlasti na podeželju in v majhnih središčih, kot sta Pliberk in Velikovec, izvajale pritiske na starše in jim tudi grozile. Toda Slovenci smo prenesli že hujše pritisk in v nevarnejših časih, zato bi se bili morali upreti tudi temu pritisku. Kdor se izgovarja nanj, vara samega sebe, da bi si pomagal preko grenkega razočaranja. Najmanj pa zaležajo tu fraze. Ob tem novem udarcu bi se morali vsi zavedni Slovenci zamisliti in si zastaviti vprašanje: »Zakaj toliki slovenski ljudje nočejo več ostati Slovenci?« Kar najbolj iskreno bi se morali truditi, da bi našli natančen odgovor. Samo tako lahko najdemo učinkovito sredstvo, da bomo naše omahujoče manjšine spet pridobili za slovenstvo. Najhuje bi bilo, če bi si lagali ali se tolažili s frazami.

Dejstvo pa je, da slovenskemu središču že od nekdanj manjka neke privlačne sile, ki bi vezala nanj obrobne Slovence, vse od plebiscita pred skoro sto leti, s katerim so se od slovenskega narodnega telesa odcepili Beneški Slovenci in pri katerem je bil oddan za skupnost z ostalimi Slovenci, če se ne motim, en sam glas. V čem je tista manjkajoča privlačna sila?

19. oktobra: V poročilu o letošnjem tujškem prometu na Koroškem berem, da se je letos zelo povečalo število gostov iz Zahodne Nemčije. Od maja do konca avgusta je bilo v koroških letoviščih 2.166.757 nočnih zahodnonemških gostov. Pri tem mi je padlo v oči, da gostov iz Jugoslavije koroške tujskoprometne statistike sploh ne navajajo. Gostje iz Jugoslavije so se obsežni v rubriki »ostali«.

20. oktobra: Nekaj drobtin k preučevanju ženske miselnosti v današnjih dneh:

- Neko tržaško dekle (strojepiska) mi je izjavilo: »Jaz merim moške po dolžini avtomobilov!«
- Neki tržaški izobraženec (brez avtomobila) je prišel do spoznanja: »Ženske so čednostne le nasproti moškimi, ki jim niso simpatični. Moški z avtomobilom Millecento pa je mnogo bolj simpatičen kakor moški z avtomobilom Seicento ali celo brez avtomobila.«
- Neka ženska, ki je čakala na tramvaj na Golonijevem trgu, je zavzdihnila nasproti prijateljici: »Vsa moja nesreča je v tem, da mi ugajajo samo hudobni moški!«
- Izkušnje nekoga, ki si je pred kratkim kupil avtomobil: »Če nagovoriš Tržačanko na pločniku, se bo navadno obrnila vstran in se napravila užaljeno. Če jo pa nagovoriš iz avtomobila, se bo vsaj ljubizno izgovorila, če že ne bo sprejela povabila in prisledla.«
- Zadnjič sem poslušal v openskem tramvaju dve mladi Koprčanki. Vso vožnjo sta govorili samo o avtomobilu svoje prijateljice.
- Mlada, zelo »izgrajena« gospa iz Slovenije na obisku v Trstu, pokaže na hladilnik v izložbi: »Vidiš, to je pa moj ideal!« Ni mogla razumeti, zakaj ga mi še nimamo.
- Prijatelj pripoveduje: »Zadnjič sem v neki »torrefazione« nagovoril dekle, ki je streglo in ob pogledu na katerega bi postala Gina Lollobrigida zelena. Za šalo sem jo povabil na izlet v Benetke. Takoj je bila pripravljena, da gre z menoj. »Imate avtomobil?« je vprašala. Ko pa sem ji rekel, da se bova peljala z vlakom, ni več spregovorila z menoj in se obnašala, kot da sem izpuhtel.

In še drobtino o miselnosti Tržačanov:

- Ono nedeljo sem sedel v neki kraški gostilni. Pri sosednji mizi je sedela družba štirih Tržačanov, ki so praznovali zadetek pri nogometni stavi. Stiri ure niso spregovorili drugega kot o tem, katere jedi so najokusnejše. »Veš, rižoto, ki ga napravi moja žena... pravo čudo!« in mlaskanje z jezikom.
- Drugi pristavlja: »Zadnjič sem jedel v Vidnu poljneno kokoš, da še nikoli boljše, veš...«
- Včeraj mi je dejal neki profesor: »Opažam, da so ženske v Trstu inteligentnejše od moških. Tudi v šoli sem prišel do tega.«

Osnutek spomenika za Auschwitz

Tržaški kipar Marcello Mascherini je lani predložil mednarodnemu razsodišču osnutek spomenika umorjenim v nemškem koncentracijskem taborišču Auschwitzu (sedaj Oswiecim na Poljskem). Njegov osnutek je bil nagrajen in zdaj ga Mascherini dopolnjuje v podrobnostih. Zatem bo z nekim drugim nagrajenim osnutkom razstavljen v Parizu, Berlinu in v nekaterih drugih glavnih evropskih mestih. Veliko možnosti je, da bo prav Mascherinijev osnutek izbran za spomenik, ker je že pri prvem razpisu najbolj ugajal razsodišču, v katerem so bili nekateri najslavnejši svetovni umetniki.

Marcello Mascherini, ki ima svoj atelje v ulici Fabio Severo blizu sodišča, je letos razstavljal že v Bruslju, Arnheimu, Antwerpnu, Louvainu, Salzburgu, New Yorku, Bostonu, Genovi, Münchenu, Kölnu, Berlinu in Bremenu.

KNJIGE IN BRALCI

Od 18. do 21. oktobra so zborovali v Neaplju književniki iz skoro vseh delov sveta pod pokroviteljstvom predsednika republike. Razpravljali so tudi, kakaj pojma zanimanje širokih ljudskih slojev za knjigo. Vzrok so našli v oviranju svobodnega razmaha pisateljev v totalitarnih državah in v vedno bolj razširjeni televiziji, ki postaja že kar »biblija ubogih na duhu«, ki sploh ne poznajo več drugega izobraževalnega sredstva.

V Italiji je pa še drug vzrok, da se književna proizvodnja niža. O tem je celo londonski Times nekaj napisal, ko je ocenjeval uspehe romana La Romana (Rimljanka), katerega je napisal Alberto Moravia. V Angliji in Združenih državah so razprodali tri milijone izvodov romana; v Italiji le nekaj tisoč. Od kod tolika razlika? Moravia sam je Timesu pojasnil, da je v Italiji toliko lepega sonca, da grede ljudje raje na sprehod, kakor da bi segli po knjigi. Bridka ironija! Resnica pa je, da so v Italiji knjige predrage. Predrage zato, ker je malo bralcev. Kaj je treba narediti, da pridemo iz tega zaprtega kroga?

MLADINSKE KNJIGE

Založba Mladinska knjiga je za prihodnje leto napovedala izdajo petih knjig iz otroškega in mladinskega življenja. Med temi so Vrabci na dvorišču Miška Kranjca, ki popisuje življenje otrok na nekem skupnem dvorišču. Boris Pahor bo v knjigi Brodolom opisal svoja mlada leta v Trstu. Jože Pahor pa Mladost na Krasu. Novo ime je Smiljan Rozman, ki bo napisal knjigo: Mladost v vojni. Kot peto delo bo pa izšel izbor proze Zofke Kvedrove pod naslovom Veliki in mali otroci.

KULTURNE VESTI

- Založba Ljudske pravice v Ljubljani je izdala izbor iz knjižnega dela pokojnega delavskega pisatelja Toneta Cufarja z Jesenic. Knjiga šteje 240 strani in ima naslov: Nova gaz. Izbor je pripravil Cvetko Zagorski. Cufar je padel med vojno kot talec v Begunjah.
- V »Tednu domače dramatike«, ki ga je pripravilo Beograjsko dramsko pozorišče, so uprizorili tudi delo slovenskega dramatika Igorja Torkarja »Na obronkih rasto male jelke«. V slovenskem izvirniku nosi drama naslov Delirij. Med vsemi šestimi uprizorjenimi deli je najbolj ugajalo tako občinstvu kot kritiki. V knjigi bo izšlo pri mariborski založbi Obzorja.
- Nekaj dni je bil na obisku v Jugoslaviji ameriški pisatelj William Saroyan. Baje bo napisal scenarij za Avala-Film v Beogradu.
- Pisatelj Ferdo Godina je napisal scenarij za nov slovenski film, ki ima naslov »Družinski dnevnik« in podnaslov »filmska komedija«. Dejanje se dogaja na ulicah in v skromnih stanovanjih v Ljubljani. Ni še znano, če bodo posneli po scenariju tudi film.
- Orkester in zbor Slovenske filharmonije iz Ljubljane se pripravljata na krožno potovanje po Italiji pod vodstvom dirigenta Sama Hubada.
- Pasternakov roman Dr. Živago je tudi v Londonu na čelu knjig, ki se najbolj prodajajo. Pravzaprav se ne prodaja več, ker je prva naklada pošla. V kratkem bodo vrgli na knjižni trg drugo izdajo.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 26. oktobra, ob 17. uri v

Prosvetni dvorani na Opčinah

JERZY LUTOWSKI

DEŽURNA SLUŽBA

Sodobna poljska drama v treh dejanjih

GOSPODARSTVO

NAPAKE LETOŠNJEGA VINA

Letošnji pridelek vina ni niti od daleč tako dober, kot je bil lanski.

Ena izmed napak je, da je letošnje vino mnogo šibkejše, se pravi, da vsebuje manj alkohola kot lansko. To napako lahko popravimo tako, da vinu, ki je določeno za prodajo, dodamo zgoščenega mošta, vinu, ki ga porabimo doma, pa sladkorja. O tem smo pa že pisali.

Rjavenje vina

Zelo razširjena je tudi letos napaka, da vino na zraku porjavi. Temu so podvržena predvsem vina iz grozdja, ki je bilo pozno trgano, to je po dežju. Ta je res napihnil jagode in zato je bilo grozdje zelo moštljivo — do 80% mošta in le 20% tropin — a na drugi strani se je zaradi vlage razvila gniloba, oziroma gnilobne glivice. Te so glavni vzrok, zaradi katerega vino rjavi. Rjavenju so podvržena sploh vsa vina, če nismo pri moštenju uporabili žveplo-amonijevega fosfata (tudi trefosofita in podobnih pripravkov), ali če nismo dodali moštu primerne količine kalijevega metabisulfita ali nismo praznih sodov pred nalitjem močno zažveplali.

Vino porjavi približno tako kot železo: v obeh primerih je to posledica zračnega kisika. S čistim železom se združi v drugo kemično spojino in prav tako z beljakovinami, ki so v moštu in potem v vinu.

Porjavela vina popravimo, če jim pred prvim pretakanjem dodamo primerno količino enososine ali kalijevega metabisulfita: žveplo se združi z beljakovinami, ki se pogrezejo v drožje. To moramo opraviti 8 do 14 dni pred pretakanjem. Sedaj lahko še nekoliko počakamo — tako do srede novembra — da vino popolnoma povre in se samo začne čistiti.

Če bo vino porjavelo ali ne, prav lahko ugotovimo: vzemimo iz soda kozarec vina in ga postavimo na sod. Če ima to napako, bo prej ali slej porjavelo na zraku. Vino moramo nadzorovati vsaj dva dni. Če ostane po dveh dneh tako bistro, kot smo ga vzeli iz soda, nista nujno potrebna ne enososina ne metabisulfit. Zadostuje, da pred pretakanjem sode narahilo zažveplamo: en azbestni trak za vsaka 2 hl.

Kot smo že pisali, bo letos prav malo vin brez te napake.

Plesnivo vino

Če ima vino okus po plesni, praznem sodu, lesu in po puščobi, pomeni, da v njem delujejo glivice plesni. Takih vin je letos mnogo, ker je zaradi obilnega pridelka zmanjkala posoda in so mnogi napolnili tudi nezdrave sode.

Plesen spravimo iz vina ali s pomočjo prečiščenega lipovega ogljenega prahu (eponit) ali z oljem. Eponit uporabljamo samo za popolnoma bistra bela vina. Če vino ni prav čisto, se prah ne vleže na dno. Eponit vzame vinu nekoliko barve in zato ni primeren za črna vina. Koliko eponita je potrebno, je odvisno od jakosti plesnobe v vinu: lahko zadostuje 20 gramov za hl, lahko pa tudi 100 gramov ni dovolj.

Uporaba eponita je enostavna: v brentici vina premešaj določeno količino eponita,

zlijesh v sod in v sodu dobro premešaj. Po nadaljnjih 4 urah premešaj še enkrat v sodu, nato pustiš vino 8 dni pri miru. Med tem časom se eponit vleže med drožje in vino lahko pretočiš. Če se pa v 8 dneh eponit ni polegel, pomeni, da vino ni bilo popolnoma bistro in zato moraš vino kljub temu pretočiti ter ga čistiti z želatino ali kakšnim drugim sredstvom.

Če za odpravo plesni iz vina uporabljajš olje, imaš več stroškov. Imaš pa to prednost, da odpraviš plesen tudi iz nepopolnoma bistrih vin, posebno iz črnih. Plesen odpraviš s posebnim enološkim oljem, dobro bi pa bilo tudi olivno, samo če ni prav nič žarko (žaltavo). Koliko olja potrebuješ, pa je odvisno od jakosti plesnivega okusa ali duha. Za nekoliko šibkejšo plesen zadostuje 1/2 litra olja, v hujših primerih pa moramo količino olja zvišati na en liter ali celo na poldrugi liter za vsak hl vina.

Z oljem odpravljamo plesen iz vina tako: v poseben sod zlijemo najprej nekoliko vina, navadno 1/10 sodove vsebine. Vrhu zlijemo vse olje in dobro premešamo. Potem sod počasi polnimo in tu pa tam nekoliko premešamo. Ko je vse vino pretočeno, ga pustimo 5 dni pri miru. V tem času se je vse olje s plesnijo vred zbralo na vrhu sode. Tedaj vino zopet pretočimo, in sicer pri pipi, lahko pa tudi z natega, ki pa mora segati do dna. Paziti moramo, da pustimo v sodu še nekoliko vina, vrhu katerega se nahaja vse olje. To vino ter vse olje spravimo v

pletence (flaškone, damižane), kjer se v 4 dneh zopet zbere na vrhu. Vino spravimo iz pletence s serpentino ali natega, lahko pa olje tudi dvignemo. V ta namen podaljšamo ličko vrat ali rep s kakšno stekleno cevko, bezgovko, s cevjo iz gume ali plastike, in sicer toliko, da sega skozi plast olja do vina: če vino zlivamo skozi lic, se bo olje dvigalo in se končno pri ustju izlilo iz pletenke.

Enološko olje odvzame plesen in ne pusti vino nobenega posebnega duha ali priokusa.

Letos je tudi vse polno ciknjenih vin. Toda cik ni napaka, temveč huda bolezen. Ciknjenega vina ni mogoče popraviti, kajti kislobo lahko samo ublažimo. Tako vino moramo kmalu porabiti in nikakor ne sme dočakati novega leta. Lahko pa preprečimo, da zdravo vino oboli za cikom in v ta namen je enososina najbolj priporočljivo sredstvo. Enososino bi od pomladi naprej, posebno pa v poletnih mesecih, morali uporabljati vsi, ki še imajo vino v kleti.

DRAGINJA MASLA

V zadnjih tednih se je v Italiji maslo zelo podražilo in v nekaterih mestih je cena preseгла 1500 lir za kg. Maslo se je podražilo tudi v Trstu, medtem ko v Gorici tega ni bilo opaziti, ker je tu prosta cena in ker dobiva Gorica maslo iz tujine. V inozemstvu je maslo zelo poceni, marsikje tudi cenejše kot po 500 lir za kg. Pričakovati pa je, da bo tudi v notranjosti Italije v kratkih tednih cena padla. Zakaj pa se je maslo toliko podražilo?

Potrošnja masla v Italiji stalno narašča, medtem ko pada poraba svinjske masti. Domača proizvodnja masla znaša letno okoli (Nadaljevanje na 10. strani)

Sportni pregled

DEFILIPPIS IN DE BRUYNE

V nedeljo so najboljši kolesarji sveta nastopili v zadnji dirki za letošnjo nagrado Desgrange-Colombo. Vozili so po lepih cestah Lombardije. Dirka je bila zelo zanimiva in na cilj je dospela skupina kakih 60 mož, iz katere je tik pred ciljem kot blisk švignil vztrajni italijanski kolesar Defilippis in prehitel hitrega Spanca Pobleta.

Po tej tekmi je lestvica za Desgrange-Colombo nagrado naslednja: **Posamezniki**: 1. De Bruyne (Belgija) 89; 2. Van Looy (Belgija) 77; 3. Gaul (Luksemburg) 76; 4. Poblet (Spanija) 71; 5. Bobet (Francija) 54; 6. Fornara (Italija) 51; 7. Geminiani (Francija) 46; 8. Nencini (Italija) 44; 9. Defilippis (Italija) 42; 10. Adriaenssens (Belgija) 41; **Države**: 1. Belgija 655; 2. Italija 352; 3. Francija 277; 4. Spanija 160; 5. Luksemburg 85; 6. Nemčija 32; 7. Nizozemska 18; 8. Svica 15; 9. Avstrija 2; 10. Irska 1.

SPORT PO SVETU

Avtomobilizem: Anglež Stirling Moss je zmagal v dirki za veliko nagrado Maroka. Drugo mesto je osvojil njegov sorojak Howthorn, ki je postal novi svetovni prvak. Lestvica je naslednja: 1. Howthorn 42; 2. Moss 41; 3. Brooks 24; 4. Schell 16; 5. Salvadori 15.

Nogomet: Prejšnji teden je bilo več mednarodnih nogometnih tekem. V Madridu je Spanija z lahkoto porazila Severno Irsko, in sicer z izidom 6:2. V Saragozi pa je španska B ekipa premagala italijansko s 3:1. V Rotterdamu je Nizozemska porazila Dansko s 5:1, Škotska pa Wales s 3:0.

ANGLIJA : RUSIJA 5:0

Pred 100 tisoč gledalci se je v sredo na stadionu v Wembleyu odigrala četrta nogometna tekma med državnima reprezentancama Anglije in Rusije. Čeprav so Angleži nastopili z zelo pomlajenim moštvom, so proti pričakovanju odločno porazili Rusce. Zmagali so s 5:0! V ruski enajstorici ni nastopil znani vratar Jašin.

Na pobudo Pripravljalnega odbora bo v prostorih Prosvetnega društva Slavko Škamperle v Trstu, ul. Guardiella 7

»PRVI SLOVENSKI SPORTNI DAN«

Na njem bodo sodelovala naslednja športna društva in skupine: PD Rade Pregarc, Krožek mladih izobražencev v Trstu, PD Slavko Škamperle, Telovadna odsek SPZ, Sportno društvo Zarja iz Bazovice, Sportna skupina iz Doline, PD Škedenj, PD Ivan Cankar, taborniki Rodu modrega vala, Tržaški skavti, PD Barkovlje, Društvo slovenskih srednješolcev in gojenci Dijaškega doma.

Na sporedu so:

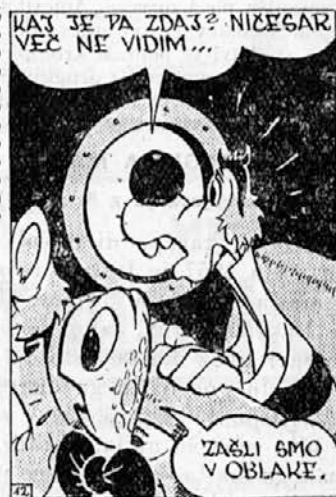
2. nov. ob 20. uri: orientacijski tek (skupine treh oseb);
3. nov. ob 20. uri: turnir odbojke (moški); ob 20.30: šahovski brzoturnir;
4. nov. ob 9. uri: atletika (moške discipline: tek na 80 m, cross, skok v višino, skok v daljino, met krogle, met diska; ženske discipline: tek na 60 m, skok v višino, skok v daljino, met krogle); ob 15. uri: nogometna tekma »Kras-Breg«; ob 16.30: turnir odbojke (ženske), turnir v namiznem tenisu.

Tekmovanje ni namenjeno samo športnikom zgoraj navedenih društev in skupin, temveč se ga lahko udeleže vsi slovenski športniki in društva.

Vpisovanje bo v Tržaški knjigarni v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20, od 27. do 31. oktobra. Vpisnina stane 50 lir za vsakega udeleženca, oziroma 100 lir, če želi nastopiti v več disciplinah.

Zmagovalci bodo dobili spominske diplome. Ker gre za prvo večje slovensko tekmovalno, upamo, da se bo naša mladina polnoštevilno odzvala vabilu. S tem bo pokazala, da ima še polno življenjskih moči in da lahko enakovredno tekmuje z ostalimi tržaškimi športniki.

2

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eV
s
r
c
uA
f
r
i
k
e

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

87

Pri tem je »štubak« dozdevno v divji jezi udrihnil zdaj tega zdaj onega po glavi, če se mu je zdelo, da se prepočasi odkriva in pokriva, a verjetneje samo iz veselja do pretepanja in da je užival svojo oblast. Na srečo smo bili precej nadrenjani, tako ni dosegel nas, ki smo stali bolj na sredi. Tisti pa, ki so bili tepeni pri prvih vežbah, so hoteli priti pri naslednjih za vsako ceno v sredino. Toda tisti, ki so že bili tam, se niso dali izriniti, in tako je vsakokrat, kadar se je zaslislalo povelje »In dem Hof antreten!« (Nastopiti na dvorišču), nastalo divje prerivanje, ki so ga končali navadno šele »štubakovi« udarci s palico.

Teh vežb, ki so bile popolnoma nesmiselne, kajti vsako normalno človeško bitje se je lahko v eni minuti naučilo snemati in si povezovati na glavo tisto pokrivalo, smo se najbolj bali; vendar bolj zaradi mraza kot zaradi udarcev. Oba dni je bilo izredno mrzlo in naletaval je tudi sneg. Mi pa smo morali stati v tenki poletni obleki na mrazu in v naletavajočem snegu. Štubaka je od časa do časa zamenjal njegov namestnik, da se je lahko skočil pogret

v sobo, mi pa smo morali ostati zunaj navadno tudi potem, ko se je naveličal takega razkazovanja svoje oblasti. Otrplo smo stali na dvorišču in čakali, da bi se vsaj za hip razklalo svinčeno sivo nebo in da bi na taborišče pokukalo sonce ali da bi se vsaj že približal večer in bi smeli v sobo, »štubac« smo ji rekli, po nemški besedi »Stube«, kot se je prostor uradno imenoval.

Vsaka baraka je bila razdeljena v štiri »štube« in vsaka je imela svojega »štubaka«. »Štuba« je bila razdeljena spet v dva prostora, v dnevno sobo in v spalnico. Po dve »štubi« sta imeli skupno stranišče in umivalnico. Nad vsemi štirimi »štubami« pa je gospodoval »Blockführer«. Ta je bil sicer tudi interniranec, toda tak, ki je užival zaupanje SS-ovcev. Z njim so navadno občevali precej prijazno, vendar pa sem pozneje opazil, da so se včasih tudi surovo znesli nad Blockführerjem. Toda v primeri z nami, navadnimi interniranci, je bil velik gospod. On in »štubaki« so lahko nosili dolge lase in snažno, oprano taboriščno uniformo, ali pa celo čisto civilno obleko z zlikanimi hlačami, le da sta se tudi njim svetili s hrbta črki K. L., le za spoznanje manjši in morda »obzirneje« naslikani ali všiti. V kotu dnevne sobe so imeli ograjeno lastno sobico, katere stene so segale skoro do stropa, in v njej čisto ležišče. V sobici so imeli tudi mizo in stol ter celo električni kuhalnik. Vse to je pomenilo v tistih razmerah velikanski privilegij. Dobivali so tudi več hrane, ali pa so si jo lahko vzeli, kolikor so hoteli, iz ko-

TEDENSKI KOLEDARČEK

26. oktobra, nedelja: Evarist, Demetrij
 27. oktobra, ponedeljek: Sabina, Matjaž
 28. oktobra, torek: Simon
 29. oktobra, sreda: Narcis
 30. oktobra, četrtek: Alfonz, Sonja
 31. oktobra, petek: Lucila
 1. novembra, sobota: Vsi sveti

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 22. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlato	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 26. oktobra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika sedmih dni v Trstu; 15.40 Slovenski zbori; 17.00 Bach: Sonata št. 2 v A-molu; 17.40 Folklorni instrumentalni ansambel: »Veseli planšarji«; 18.00 Beethoven: Koncert št. 2 v B-duru, op. 19; 19.00 Motivi iz operet: »Paganini« in »Dežela smehljaja«; 21.00 Narava poje v pesmi: »In že poti so z listjem nastlane«; 21.15 Orkester Bojan Adamič; 22.10 Koncert sopranistke Ilene Bratuževe.

Ponedeljek, 27. oktobra, ob: 11.30 Predavanje: »Aka, mesto legend«; 18.00 Radijska univerza: Franco Briatico: Industrijska revolucija 19. stol.; »Ford in tekoči trak«; 18.10 De Falla: »Triogelnik« - balet; 18.45 Vokalni kvartet »Večernica«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednek za najmlajše; 20.30 Bizet: »Carmen«, opera v 4 dej.; ob 22.10 Mala literarna oddaja.

Torek, 28. oktobra, ob: 18.00 Z začarane police: Zora Bole: »Plašč iz bičevja«; 18.10 Koncert Slovenske Filharmonije pod vodstvom Jakova Cipicija; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: »Pred 40 leti se je končala prva svetovna vojna«; 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Umetnost in življenje: »Letošnji salzburški festival.«

tla, ki je bil namenjen za vse. Štubak je bil vedno prvi na vrsti za hrano in prišel je lahko s tolikimi posodami, kolikor je hotel. Nihče ga ni upal nič vprašati. Šele ko je bilo njemu zadoščeno, smo prišli drugi na vrsto.

Naš štubak je bil nizek, plečat Nemeč s črnim trikotnikom pod številko na prsih, kar je pomenilo, da je prišel v taborišče zaradi kriminalnega dejanja. Z nami je govoril samo s palico. Zjutraj navsezgodaj, ko smo komaj popili mlačno in prozorno tekočino, ki so ji pravili kava, je pograbil svojo gorjačo in začel udrihati vsevprek po hrbitih, dokler nas ni spehal skozi vrata na dvorišče, kjer je bil najprej »apel« (šetete), nato pa smo postajali okrog in drgetali od mraza, dokler se ni spomnil in zapovedal »Antreten!«, narkar so se začele že omenjene vežbe v pozdravljanju.

Ko so prinesli proti poldnevu »kible« z juho, smo se lahko vrnili v sobo, da nam jo je razdelil. Morali bi se postaviti v vrsto, toda to je bilo nemogoče, ker smo stali preveč nadrenjani. Soba je bila preračunana menda na osemdeset ljudi, nas pa je bilo okrog 450. »Štuba« so bile namreč že pred nami natlačeno polne in čeprav so nas vtaknili v vsako le kakih petdeset, smo vendar povsod občutno povečali gnečo. »Prejšnji« so nas zato postrani gledali, čeprav nismo bili nič krivi in bi si bili sami gotovo izbrali kak manj obljuden in udobnejši kraj, če bi bilo od nas odvisno. Štubak in njegovi pomočniki so uredili stvar tako, da je moral vsak, kdor je dobil v svojo »porcijo« zajemalko juhe (približno pol litra) iti na drugo stran sobe. Prvi so lahko tako še mekam v miru posrkali svoj obrok. Mi pa smo morali čakati, da so drugi pojedli ter nam posodili svoje posode, seveda neumite; saj za umivanje ni bilo časa in, ko smo končno prejeli svoj obrok, je bila gneča na drugi

Sreda, 29. oktobra, ob: 11.30 »Zena in dom, obzornik za ženski svet«; 18.00 Radijska univerza: G. Bernucci: Mednarodne organizacije: »Obrambna skupnost za Srednji vzhod«; 18.10 Ravel: »Otrok in čarovnija« - Lirična fantazija v dveh delih; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 Ludvik Anzengruber: »Krivoprišežnik« - Tragedija v treh dejanjih. Igrajo člani Rad. odra.

Četrtek, 30. oktobra, ob: 11.30 Predavanje: »Jesenske barve«; 18.00 Z začarane police: Mira Mihelič: »Črna kraljica«; 18.10 Koncert organista Emilija Busolinija; 19.00 Sola in vzgoja: Dr. Anton Kacin: »Mladina in naši pokojni«; 21.00 Ilustr. predavanje: Malo znane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine: »Slikar Degas in baletka«; 22.00 Sodobna književnost: »Estetski problemi najnovejše italijanske književnosti«; 22.15 Ivan Matetič-Ronjgov: »Roženice« - Zbor Slovenske Filharmonije.

Petek, 31. oktobra, ob: 11.30 Življenja in usode: »Harold Mac Millan«; 18.00 Radijska univerza: »Hegel«; 18.10 Mendelssohn: Simfonija št. 4 v A-duru; 18.40 Vokalni kvartet »Zarja«; 19.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: »Kam s smetmi«; 22.15 Koncert basista Danila Merlaka.

Sobota, 1. novembra, ob: 8.30 Slovenski instrumentalni ansambli; 9.30 Bach: Koncert št. 1 v D-molu za tri klavirje in godalni orkester; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: Ksaver Meško: »Ciganček«; 16.00 Novela tedna: Ivan Cankar: »Njen grob«; 16.20 Mariborski mladinski zbor; 16.40 Beethoven: Sonata št. 23 v F-molu, op. 57; 17.00 Vittorio Calvino: »Stolp nad kokošnjakom« - Igra v treh dej.; 19.00 Haydn: Koncert za violino in orkester v C-duru; 20.30 Tomčeve in Maroltove zborovske skladbe; 21.00 Andrej Šuster Drabošnjak: »Igra o izgubljenem sinu« — Enodejanka.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 514: Ali obstaja kakšno sredstvo, ki bi preprečilo, da bi krompir v kleti predčasno pogajnal in da ne bi ovenel?

Odgovor: Če držimo krompir v bolj temnem prostoru in pri toploti med 6 in 12 stop. C, bo dolge mesece ostal tak, kot smo ga vkletili. V naših razmerah pa je zelo težko držati vedno tako nizko toploto. Amerikanci so spravili v promet več sredstev, ki preprečujejo, da bi krompir predčasno pogajnal (Barsprout, Nosprout, Storaidd itd.), a s tem ni bilo v Italiji napravljenih posebnih poskusov. Zato ne vemo, kakšen je uspeh. Znano nam je le toliko, da je učinek tudi pri teh sredstvih odvisen od toplote. Najprimernejša je toplota okoli 10 stop C, pri kateri je učinek trajen (tudi leto dni), medtem ko se pri 18

stop. C zmanjša na 3 mesece. Amerikanci pa imajo dve skupini sredstev za ohranjanje krompirja: z nekaterimi sredstvi se popraši krompir v zalogi (2,5 grama na 100 kg gomoljev), z drugimi pa se poškrpi še delujoča krompirjevica na njivi, in sicer 6 tednov, preden pridelek spraviš v klet.

DRAGINJA MASLA

(Nadaljevanje z 8. strani)

600.000 stotov, kar pa ni dovolj za domače potrebe. Leta 1957 je Italija uvozila 168.000 stotov masla, v prvih 3 mesecih tega leta pa kar 100.000 stotov, tako da bi do konca leta dosegel uvoz 400.000 stotov. Inozemsko maslo je zelo poceni in ga danes lahko dobiš v Italiji po 450 lir za kg; v začetku tega leta je bila cena še nižja. Zaradi nizkih cen inozemskega masla se je domače prodajalo že pod 500 lir za kg. To je pa vznemirilo italijanske živinorejce, ki so odločno protestirali. Zaradi tega je vlada 22. marca ukinila ves uvoz masla za toliko časa, dokler se cena domačemu maslu ne zviša na 650 lir. Ta cena je bila dosežena v letošnjem maju, a prepoved uvoza je ostala. Zato se je cena maslu v nadaljnjih mesecih počasi, a stalno višala, v letošnjem septembru in prvi polovici oktobra pa je šlo skokoma navzgor, dokler ni dosegla vrhunca. Tedaj je vlada spet dovolila uvoz masla, a le na podlagi posebnih dovoljenj, zaradi česar so nastale tudi velike špekulacije.

Sorodnikom, prijateljem in znancem naznanjamo žalostno vest, da je 15. oktobra v zdravilišču v Gleichenbergu (Avstrija) iznenada umrl naš nepozabni mož in oče

JOSIP JURCA

bivši veleposestnik in lesni trgovec
 Trst, 19. okt. 1958

žalujoči: žena **Silvija** in
 sinova **Franc** ter **Mario**

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik **Drago Legiša**
 Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29477

strani že spet taka, da sploh ni bilo mogoče pregibati rok in le z največjo težavo in previdnostjo se nam je posrečilo prinesiti skledico do ust. Ko smo še srebali juho, ki je bila skoro brez maščobe in v kateri je plavalo le nekaj kot fižol majhnih koščkov krompirja, je »štubak« že spet zarohnel in vse se je drenjalo k vratom pomivat posode v umivalnico, ki je bila hkratu tudi stranišče. Na sredi so bile nameščene vodne pipe v nekakem vencu, ob steni pa so stale školjke, seveda brez vsakega zaklona ali španske stene. Pred vsako je stalno čakala gruča ljudi in se prepirala s tistim, ki je ravno sedel na njej. Naj je še tako hitel, je bil vendar med čakajočimi vedno kdo, ki se mu je strašno mudilo in je bil zato ves živčen, zlasti če so bili pred njim še kaki trije ali štirje. Vse skupaj pa vendarle ni preveč smrdelo, kar je bila zasluga diete, katere smo bili deležni.

»Prejšnji«, med katerimi je bilo največ Ukrajincev, so takoj po umivanju posode izginili na dvorišče, mi pa smo tiščali nazaj v sobo, da bi se pogreli. Kakšne četrte ure nas je pustil »štubak« pri miru, nato pa je zarjovel »Alles raus!« in začel grozeče vihteti svojo gorjačo, da smo se na hitro spet zdrenjali ven. Ko pa so se vrata zagatila, je stopila v akcijo gorjača in sredi gneče smo slišali, kako je treskalo po hrbitih tistih, ki so se prerivali zadnji. Pritisnili so s podvojeno silo in tako smo kar padli na dvorišče, štubak pa je zatresnil vrata za nami. V sobi so lahko ostali le njegovi pomočniki in pometači, ki so se spravili čistiti sobo. Še prej pa so polovili goščo iz ostanka juhe v kiblah. Potem so na štubakov namig pograbili kible in jih odnesli na dvorišče. »Prejšnji« so že vedeli za to navado in so bili pripravljeni z žlicami v rokah. Kible se še niso dotaknile tal, ko je nastala okoli njih divja gneča. (Dalje)